

Dagbladet Informations studietur til Bratislava i januar 2024

Vi valgte at tage på studietur til Bratislava i Slovakiet, fordi landet deler grænse med Ukraine, og fordi landet i efteråret 2023 fik ny premierminister Robert Fico, der ellers fem år forinden måtte gå af som netop premierminister pga. et drab på en graverjournalist. Fico har også utrykt sig putinvenligt, konspiratorisk og mediekritisk op til valget i 2023, og hele det journalistiske og politiske landskab, syntes vi, kunne være spændende at undersøge.

Vores første journalistiske møde var med journalisten og historieunderviseren William Peynsaert. Han gav os en introduktion til det slovakiske medielandskab og fortalte om både den journalistiske tradition i kommunisttiden, efter Slovakiets løsrivelse i 90'erne, under de gyldne år op til EU-medlemskabet i 2004 og lavpunktet i 2018, hvor graverjournalisten Jan Kuciak blev likvideret i sit hjem, mens han arbejdede på en historie om korrupsion i Slovakiets magtelite.

Den daværende premierminister Robert Fico måtte gå af som følge af skandalen, det samme måtte dommere og ansatte i politiet, som blev afsløret i korrupsion. Drabet havde forårsaget store demonstrationer i Slovakiet og brudt med den uformelle sociale magtkontrakt "man må gerne stjæle, men ikke slå ihjel".

William havde talrige aviser og magasiner med og vi gennemgik de væsentligste magtfigurer og politiske figurer i Slovakiet for at forstå, hvordan magten konkret udøves i et land som Slovakiet.

Vi havde også et mediebesøg på avisen Aktuality, hvor journalisten Jan Kuciak arbejdede som undersøgende journalist, da han og hans kæreste blev dræbt i deres hjem. Vi blev vist rundt af den politiske journalist og indlandsredaktør Martin Sliz, og vi mødes med chefredaktøren Peter Bárdy, som fortalte om tiden efter mordet, deres sikkerhedssituation i dag, og de dilemmaer, de står i som journalister i et land, der i praksis mangler magtens tredeling.

Han fortalte, at mordet havde gjort dem bange, men også modigere, fordi det havde understreget over for omverden, hvor udemokratiske og bestialske nogle af den slovakiske elites magtmænd er. Det var en øjenåbnerne oplevelse at tale med Jan Kuciaks tidligere kollegaer og forstå drabet og høre om truslen mod dem.

Peter Bárdy er i gang med at skrive en bog om Robert Fico, der i efteråret blev genvalgt som premierminister for Slovakiet, selvom han måtte trække sig på grund af drabet og korrupsionsskandaler fem år forinden. Han gav os en indføring i Ficos tankegang og baggrunden for hans succes som politiker. Næsten alle slovakiske medier har eksisteret og eksisterer uden statsstøtte, og derfor ligger det også i mediernes DNA at være aktivistiske, hvilket han gav os en indføring i.

Vi var ligeledes på besøg på avisen Denik N. Mediet blev etableret i 2014 af en udbrydergruppe af journalister fra mediet Sme. Vi blev vist rundt og mødtes med den nuværende direktør og tidligere chefredaktør på Dennik N Lukas Fila. Han berettede, at medierne op til EU-optagelsen i 2004 havde været

godt kørende med udenlandske investorer, men at finanskrisen fik dem til at trække sig, og derefter begyndte oligarker at investere i Sme. Lukas Fila og flere af hans tidligere kollegaer ønskede ikke at arbejde på et medie betalt af oligarker, og han startede sammen med 45 andre journalister Denik N. I dag har Denik N 70 journalister ansat og har 72.000 abonnenter. På dagen for vores besøg havde de breaket en historie om premierminister Ficos slørede økonomi og hans luksusboliger.

Samme uge, som vi var i Bratislava, deltog cirka 20.000 mennesker i en demonstration imod Fico, som ønsker at nedlægge et tilsyn mod korrupsion. Vi deltog også i demonstrationen og ugens møder havde gjort os i stand til at forstå både folkets frustration og baggrunden derfor. Alt i alt en øjeåbende tur, hvor vi fik et skræmmende indblik i andre samfundsforhold og journalistikkens svære vilkår bare 1100 kilometer fra vores egen redaktion.